

Педагогічна культура батьків: виклики та шляхи формування

Воронова Світлана Віталіївна¹

КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», Одеса, Україна

E-mail: deisyflower3@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-2753-8049>

У статті розглянуто питання формування педагогічної культури батьків як важливого чинника розвитку закладу загальної середньої освіти та забезпечення якості надання освітніх послуг. Аналіз наукової, науково-педагогічної літератури, досліджень ЮНІСЕФ та Національної дитячої «гарячої» лінії свідчить про те, що проблема формування педагогічної культури батьків є актуальною. За теорією поколінь, учасники освітнього процесу належать до різних вікових рівнів і виникає потреба у з'ясуванні, яким чином налагодити їхню спільну взаємодію, щоб забезпечити якість освіти. В таких умовах батьки дитини мають бути педагогічно грамотними, здатними до організації та здійснення ефективного сімейного виховання, спільної діяльності із закладом освіти задля створення атмосфери довіри і взаємоповаги, де немає насильства та дискримінації. Виховний ресурс батьків залежить від рівня сформованості їхньої педагогічної культури як одного із складників сімейного устрою життя.

Під педагогічною культурою батьків розуміємо систему педагогічних знань, педагогічну та психологічну компетентності, які спрямовані на виховання і розвиток дитини. Складниками педагогічної культури батьків можна вважати моральну, комунікативну, дидактичну, фізичну, естетичну, екологічну та культуру мислення, мовлення, праці, рухів. Формування педагогічної культури батьків може здійснюватися за мотиваційним, змістовим та конструктивним складниками і спрямоване на усвідомлення батьками потреби в педагогічних знаннях, готовності проявляти активність у навчанні та вихованні дитини. У процесі формування педагогічної культури батьків педагог має постійно удосконалювати вміння позитивного педагогічного спілкування, обґрунтованість педагогічної позиції батьків, упроваджувати активні форми їхнього навчання, використовувати принципи педагогіки партнерства та роботи в команді.

Ключові слова: педагогічна культура, батьки, теорія поколінь, керівник закладу загальної середньої освіти, педагогіка партнерства.

Вступ. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року передбачає, що у закладі освіти має бути створено сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, учителів і батьків; для захисту прав дітей; формування демократичних цінностей; створення атмосфери довіри і взаємоповаги. У цьому випадку слід говорити про перехід до педагогіки партнерства між учнем, учителем і батьками, що потребує створення нової системи підготовки та підвищення кваліфікації вчителів і керівників закладів загальної середньої освіти до роботи з батьками учнів.

На проблему формування педагогічної культури батьків в різні часи звертали увагу: Г. Ващенко (2000), А. Макаренко (1972), В. Сухомлинський (1976) (формування в сім'ї громадянина, трудівника, культурної особистості); Ю. Грицкова (2008), Т. Кравченко, Л. Маленкова (2000), О. Хромова (2002), Т. Цуркан (2017), В. Чечет (1998) (сутність та структура феномена «формування педагогічної культури батьків»); Т. Алексєєнко (2002) (формування педагогічної культури сучасної молоді сім'ї); О. Балакірева (2004), Г. Беленька (2004), О. Яременко (2004) (роль сім'ї у формуванні здорового способу життя дітей та молоді); В. Кириченко, Г. Ковганич (2015), О. Матвієнко (2015), Л. Повалій (2014), О. Хомишак (2017) (педагогічна взаємодія сім'ї та школи); С. Воронова (2015), В. Кириченко (2007), Г. Ковганич (2007), В. Оржеховська (2007), О. Хромова (2002) (методичні рекомендації та матеріали щодо організації роботи з батьками).

Слід звернути увагу на дослідження ЮНІСЕФ (2017 р.) та роботу Національної дитячої «гарячої» лінії (2017 р.) щодо проблем адаптації дітей у соціальному середовищі: 67% українських дітей стикались із випадками булінгу, 24% – піддавалися булінгу, закриті до спілкування діти із сімей переселенців стають жертвами булінгу у два рази частіше за інших. Аналіз дзвінків на Національну дитячу «гарячу»

¹ кандидат педагогічних наук, старший викладач КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

лінію показав, що більшість дітей телефонують із такими запитамі: про свої права, що робити та куди звертатися, якщо ці права порушуються, щодо психологічного здоров'я (самотність, страхи, тривоги, невпевненість у собі та своїх діях); щодо статевого виховання; питання щодо насильства та жорстокого поводження з дітьми. Часто діти (різні за віком, статтю, з різних за достатком і статусом сімей) стикаються з браком уваги та контакту з боку близьких людей (ЮНІСЕФ, 2017).

Отже, постає необхідність у формуванні педагогічної культури батьків задля забезпечення важливого зв'язку між дорослими й дітьми, який допоможе дитині відчути себе потрібною, улюбленою, збільшить її самоповагу, сприятиме її розвитку та зробить успішною у дорослому житті.

Мета та завдання дослідження. Здійснити дослідження проблем формування педагогічної культури батьків та визначити перспективні шляхи підвищення професійного рівня педагогів щодо її формування.

Методи дослідження. Для систематизації теоретичних ідей та вдосконалення теорії і практики формування педагогічної культури батьків використовувалися методи аналізу та синтезу; для збирання первинних емпіричних даних – метод спостереження; для прогнозування ситуації, яка може скластись у закладі освіти у процесі формування педагогічної культури батьків – методи моделювання і прогнозування; для аналізу науково-педагогічної літератури, монографічних видань, результатів опитування керівників закладів освіти – метод порівняння.

Результати дослідження. Аналіз теорії поколінь (Хоув, Штраус, 1997) засвідчує, що сьогодні в закладі освіти зустрічаються чотири покоління: бекі-бумери (народжені у 1943-1963 рр.), невідоме покоління (покоління «Х», народжені у 1964-1984 рр.), міленіали (покоління «У», народжені у 1985-1999 рр.), центеніали (покоління «Z», народжені у 2000-2014 рр.). Через рік приєднується покоління «Альфа» (народжені у 2015-2035 рр.). Постає питання, яким чином мають порозумітися різні покоління вчителів і дітей, учителів і батьків, батьків і дітей.

Бекі-бумери – оптимісти, зацікавлені в кар'єрному зростанні, колективісти, які працюють у команді. Цінностями для покоління «Х» є повага до індивідуалізму, відповідальність, книжкове мислення. Поколінню «У» притаманні контроль над власним життям, часом і роботою. Проте покоління «Z» – інфантильне, веде здоровий спосіб життя, надає перевагу спілкуванню в мережі Інтернет, швидко перемикає увагу (їм важко зосередитися), 72% мріють про власну справу, люблять простоту у всьому, навчаються за інтердисциплінарним підходом (на перетині різних дисциплін). Діти покоління «Альфа» («діти смартфонів») у школі будуть цікавитися тільки певними предметами і робитимуть те, в чому впевнені та чого хочуть. З такими дітьми дорослим треба буде домовлятися. Для них важливими будуть партнерство і співпраця, заохочення та похвала, самодисципліна і мобільність. Водночас «Альфи» будуть залежні від технологій.

Передбачити конфлікт поколінь можливо, якщо їхні представники будуть урахувувати умови виховання, ціннісні орієнтири та особливості кожного. Знаючи властивості поколінь, педагогам буде легше і більш свідомо формувати цінності у дітей та педагогічну культуру в батьків. За визначенням Ю. Грицькової, педагогічна культура батьків – це комплекс знань, умінь і потреб психолого-педагогічного характеру, що визначають систематичну діяльність батьків, спрямовану на виховання та розвиток дитини (Грицькова, 2008). Формування педагогічної культури батьків науковці визначають як інструктаж, інформування і навчання батьків з метою надання їм допомоги щодо усвідомленні своєї ролі в розвитку сімейних взаємин, турботи про здоров'я та розвиток дитини (Хромова, 2002).

Під педагогічною культурою батьків розуміємо систему педагогічних знань, педагогічну та психологічну компетентності, які спрямовані на виховання і розвиток дитини. Педагогічні знання складаються з уявлення батьків про вікові особливості розвитку дитини, основні завдання та напрями виховання. Проявляються вони у ставленні до дитини, в оцінюванні її поведінки, реальній діяльності та спілкуванні з нею. Педагогічна та психологічна компетентності – це здатність батьків зрозуміти потреби дитини, раціонально спрямувати зусилля і засоби на вміння бачити перспективи її розвитку. Також слід урахувувати педагогічну рефлексію (вміння батьків аналізувати власні дії, вчинки і стани; критично оцінювати необхідність та ефективність запроваджених методів та прийомів виховання, знаходити причини своїх педагогічних помилок) та педагогічну емпатію (адекватна реакція на вчинки та почуття дитини, співпереживання).

Складниками педагогічної культури батьків можна вважати моральну, комунікативну, дидактичну, фізичну, естетичну, екологічну та культуру мислення, мовлення, праці, рухів. Моральна культура передбачає вимоги батьків до себе, їхню самокритичність, дотримання моральних норм; ставлення до сім'ї, дитини як до цінності. Комунікативна культура проявляється у здатності дорослого повертати до

себе увагу дитини, будувати з нею довірливі стосунки, в доброзичливому спілкуванні з іншими, вмінні керувати собою. Дидактичну культуру забезпечують знання основ дидактики, вміння оптимально організувати освітній процес, мотивація, володіння сучасними активними формами і методами виховання. Фізична культура передбачає здоровий спосіб життя родини. Естетична культура забезпечується сформованими естетичними цінностями, культурою побуту, дотримання етики спілкування. Екологічна культура проявляється в особистому ставленні людини до довколишнього середовища та дотриманні гігієнічних норм. Культура мислення забезпечується наявністю проблемного мислення (вміння проводити SWOT-аналіз проблеми та знаходити шляхи її вирішення), системного мислення (знання теорії систем та вміння управляти ситуацією), оперативного мислення (здатність швидко приймати рішення в невизначених ситуаціях). Культура мовлення пов'язана з дотриманням мовленнєвого етикету, емоційністю та багатством інтонації. Культура праці передбачає звичку доводити розпочату справу до завершення, турботу про якісні та кількісні результати праці, вміння результативно працювати. Культура рухів забезпечується оптимальним використанням жестикуляції, вмінням вибирати позу, дотриманням вимог до гарної постави і ходьби.

Враховуючи Закони України «Про освіту», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування середньої освіти «Нова українська школа», реалії сьогодення, зміст педагогічної діяльності вчителя має бути спрямований на формування готовності батьків брати на себе відповідальність за навчання та виховання своїх дітей, урахування принципів педагогіки партнерства формувати їхню педагогічну культуру. На успіх та результат формування педагогічної культури батьків впливають особистісні якості та авторитет педагога, його професійні компетентності, комунікативні навички.

Проведене нами опитування керівників закладів загальної середньої освіти (75 осіб) стосовно особистого ставлення до формування педагогічної освіти батьків у закладі освіти показало таке. Більшість керівників (80%) визначили, що координацію виховних дій сім'ї покладено на заклад освіти. Водночас половина респондентів поверхнево розуміють сутність самого поняття «педагогічна культура батьків». Вони визначили педагогічну культуру батьків як «вихованість самих батьків і їхнє ставлення до власної дитини», «знання прийомів та процесу виховання», «вміння спілкуватися з дитиною, враховуючи вікові особливості», «знати, як правильно виховувати дитину», «розуміння необхідності займатися вихованням власної дитини», «знати і розуміти проблеми дитини». Майже всі респонденти відзначили, що від того, як організована і реалізована робота з батьками, залежить успішність процесу навчання і виховання дітей. Аналіз відповідей керівників ЗЗСО показав, що співпраця школи і сім'ї здійснюється по-різному: проведення спільних заходів, допомога в організації дозвілля учнів, матеріальне забезпечення батьками належних умов навчання дітей, онлайн-спілкування. Заклади освіти впроваджують інтерактивні форми роботи з батьками: тренінги, круглі столи. Водночас майже половина керівників зазначили, що в закладах освіти мають місце одноманітні й монологічні форми роботи з батьками, такі як: батьківські збори, бесіди, лекції, консультації.

Керівники визначили такі перешкоди на шляху успішного формування педагогічної культури у батьків: невизначеність, ризики, нестабільність сучасної соціальної реальності; більшість класних керівників не готові до організації ефективної співпраці з батьками, оскільки мають недостатній досвід роботи, відсутність спеціальної підготовки до професійної діяльності такого виду, формальний підхід до роботи з батьками; невідповідний статус педагогічної праці у суспільстві; несформованість у деяких батьків механізмів самопізнання, саморозвитку, самоорганізації, особистої відповідальності; неспроможність батьків ефективно застосовувати наявні теоретичні знання з питань виховання на практиці; невміння та небажання батьків правильно спілкуватися з педагогами; неготовність батьків проявити певну активність у процесах виховання.

Всі респонденти вважають доцільною організацію в закладах освіти роботи з розвитку педагогічної культури батьків, тому що лише підготовлений фахівець може забезпечити ефективну співпрацю школи та сім'ї через формування певного рівня особистої відповідальності за розвиток та навчання дітей. Результати опитування підтверджують необхідність навчання педагогічних працівників технологій формування педагогічної культури батьків задля якісної підготовки і виховання учнів.

За результатами проведеного опитування до програми курсів підвищення кваліфікації керівників закладів загальної середньої освіти було введено навчальний курс «Формування педагогічної культури батьків через педагогіку партнерства», а в міжкурсний період передбачено проведення навчальних семінарів, тренінгів для педагогічних працівників для обміну досвідом з цієї проблематики. Метою

навчального курсу є сприяння розвитку управлінського, методичного та практичного рівнів компетентності керівних кадрів ЗЗСО щодо формування та підвищення педагогічної культури батьків на засадах партнерства. За результатами навчання у слухачів формуються здатність і готовність установлювати соціальні відносини та налагоджувати результативну взаємодію з учасниками освітнього процесу, соціальними партнерами. Вони отримують знання і розуміння сучасних тенденцій розвитку сім'ї як соціального інституту, положень, які слід враховувати під час визначення стратегії співпраці закладу освіти з батьками, прав та обов'язків батьків щодо виховання дитини, напрямів організації взаємодії з батьками, підходів до формування педагогічної культури батьків, принципів педагогіки партнерства в умовах закладу освіти та формування команди. У процесі навчання слухачі навчилися організовувати управлінську та педагогічну діяльність на засадах педагогіки партнерства; визначати внутрішні та зовнішні чинники мотивації вчителів до співпраці з батьками та формування їхньої педагогічної культури; взаємодіяти в умовах конфлікту та працювати в команді.

Формування педагогічної культури батьків може здійснюватися за трьома складниками: мотиваційним, змістовим та конструктивним. Мотиваційний складник передбачає формування внутрішнього усвідомлення батьками необхідності активної участі в навчанні і вихованні дітей, мотиваційних настанов на виховання дітей на прикладах успішних практик, спонукання батьків до активної співпраці із закладом освіти. Змістовий складник передбачає формування у батьків знань з педагогіки і психології щодо виховання дітей з урахуванням їхніх вікових особливостей та виду темпераменту, формування форм поведінки на засадах толерантності та партнерства, застосовуючи при цьому методи виховання щасливої дитини. Конструктивний складник реалізує цілі виховання та передбачає засвоєння батьками принципів, прийомів, методів, форм позитивного впливу на дитину на засадах дитиноцентризму.

У підготовці слухачів також треба використовувати діагностику сформованості педагогічної культури батьків, створювати стимулювальне освітнє середовище з урахуванням принципів: гуманістичної педагогіки, педагогіки партнерства, рівноправності, академічної доброчесності, індивідуального підходу, диференціації.

Процес формування педагогічної культури батьків потребує постійного вдосконалення та розвитку. У виховному процесі педагог має постійно вдосконалювати вміння позитивного педагогічного спілкування, формування педагогічної позиції батьків, упроваджувати активні форми навчання батьків. «Педагогічне спілкування» – це професійне спілкування педагога з усіма учасниками освітнього процесу, яке спрямоване на створення оптимальних умов для здійснення мети, завдань виховання і навчання (Бутенко, 2004). Воно має бути спрямовано на встановлення сприятливого психологічного клімату, психологічну оптимізацію діяльності, викликати позитивне ставлення батьків до закладу освіти, сприяти формуванню ціннісних орієнтацій під час обміну думками.

Для оптимального педагогічного спілкування вчителю необхідні такі вміння: управляти своєю поведінкою, управляти увагою аудиторії, вміння соціальної перцепції або «читання за особами», адекватно моделювати особистість батьків, їхній психічний стан за зовнішніми ознаками, мовленнєвого спілкування (оптимально будувати своє мовлення в психологічному плані), мовленнєвого й немовленнєвого контактів з батьками (Леонтьєв, 2008). Одним із складників оптимального педагогічного спілкування є активне слухання. «Активне слухання» – це техніка спілкування із співрозмовником, яка полягає в наданні йому підтримки під час розмови для активування його мовлення та збереження його внутрішнього психологічного комфорту (Волков, Волкова, 2008). Педагог має володіти такими рівнями активного слухання:

Мовчання (пауза). Це початок розмови, коли відбувається налаштування на співрозмовника. Потрібно вміти під час розмови переключитися зі своїх думок, почуттів та психологічного стану і повністю налаштуватися на думки, почуття та психологічний стан співрозмовника.

Слухаю. Коли педагог прислухається до інформації, яка йде від співрозмовника. Мають значення: розташування, пауза, погляд.

Чую (невербальне реагування). На цьому рівні відбувається реагування на співрозмовника через повторення за ним міміки, інтонації, жестів. Таким чином, складається враження, що педагог відчуває те саме, що і його співрозмовник. На цьому етапі мають бути встановлені контакт і взаєморозуміння.

Заохочення (підтримка, використовують техніки «Луна», «Ага, угу»).

Відображення фактів. Відчування співрозмовника, врахування його емоцій, настрою, пози (використовується техніка «Парафраз»).

Відображення емоцій (отримано задоволення чи розчарування).

Розуміння віддзеркалення (у підсумку обов'язково потрібно визначити сильні сторони батьків та області для подальшого розвитку).

При постановці запитань у процесі спілкування з батьками педагог має їх ставити впевнено та по одному, дотримуючись пауз і дочекавшись відповіді. При спілкуванні з батьками педагог стикається з певними бар'єрами: соціальний (зумовлений твердженням «учитель завжди правий»), фізичний (зумовлений організацією фізичного простору під час взаємодії), смисловий (зумовлений неадаптованим до рівня сприйняття батьків мовлення учителя), естетичний (зумовлений несприйняттям співрозмовником зовнішнього вигляду, особливостей міміки), емоційний (зумовлений невідповідністю настрою та емоцій батьків із настроєм і емоціями вчителя), психологічний (виявляється у психологічній несумісності співрозмовників та різних поглядів на процеси навчання і виховання, розбіжності інтересів партнерів комунікації). Педагог має бути готовий до їх подолання. Педагогічне спілкування – це багатоплановий процес організації, встановлення і розвитку комунікації, взаєморозуміння і взаємодії, породжуваний цілями та змістом їхньої спільної діяльності – вихованням.

Сформована педагогічна позиція батьків не є постійною. Вона може змінюватися в залежності від етапів життя людини. Визначають оптимальну і неоптимальну позиції. Вимогами до оптимальної батьківської позиції є адекватність, гнучкість і прогностичність. Адекватність батьківської позиції передбачає розуміння батьками потреб і запитів дитини, її особливостей. «Гнучкість – це вміння коригувати власну виховну діяльність з урахуванням віку дитини у процесі її дорослішання, змін у житті родини» (Захаров, 1998). Ефективність сімейного виховання залежить від гнучкості батьківських позицій, які враховують статево-вікові та індивідуально-психологічні особливості дітей та впливають на вміння дитини робити вибір. «Прогностичність батьківської позиції – випереджальні виховні дії, створення батьками таких умов сімейного виховання, які спонукають появу нових психічних якостей, рис, властивостей особистості дитини» (Співаковська, 1999). Формування педагогічної позиції батьків здійснюється за певними критеріями: ставлення батьків до дитини, ступінь активності батьків в освітньому процесі, їхня власна самореалізація, психологічний комфорт, засвоєння дитиною гуманістичних цінностей. Розуміючи педагогічну позицію батьків, педагог може визначити їхні виховні можливості та ставлення до виховної діяльності. Формування педагогічної позиції батьків здійснюється у тісній взаємодії всіх учасників освітнього процесу: вчителів, учнів і самих батьків. Педагогічна позиція батьків може вважатися сформованою, якщо поведінка батьків є врівноваженою, різноманітні прийоми використовуються не автоматично, а свідомо, з урахуванням наслідків своїх дій, відбувається корекція рівня домагань батьків стосовно дитини. Педагогічну позицію батьків можна визначити як створення умов для повноцінного розвитку і прояву особистісних якостей дитини, що сприяють активному спілкуванню дитини, спрямовують її на саморозвиток та самовдосконалення.

Враховуючи те, що батьки відносяться до різних поколінь, формування їхньої педагогічної культури буде ефективним, якщо педагог використовує активні форми навчання за певними блоками.

Діагностичний блок. Визначається, хто є об'єктом допомоги та предметом впливу (дитина, батьки, сім'я загалом). Проводяться «дні довіри» (педагоги, лікарі, психологи консультують батьків із проблем виховання), «у родинному колі» (анкетування, тестування батьків, виявлення потреб, індивідуальна допомога).

Настановчий блок. В учасників освітнього процесу формуються настанови на роботу. Проводяться зустрічі з батьками, під час яких обговорюються актуальні проблеми виховання; налагоджується двосторонній зв'язок між учителями і батьками (електронна пошта, групи в месенджерах Viber та WhatsApp, бесіди по телефону, подорожі, батьківсько-вчительські конференції).

Корекційний блок. Відбувається корекція підходів до процесу родинного виховання через розширення знань батьків про індивідуальні особливості їхніх дітей, принципи ненасильницького спілкування, психологію сімейних відносин. Особливої популярності набули проектно-дослідні форми роботи. Колективні проекти допомагають вибудовувати нові форми і моделі спілкування в сім'ї. Ефективними також є активні форми навчання батьків з використання реальних життєвих ситуацій (кейс-стаді).

Під час корекції можна використовувати ділові ігри, які максимально наближують батьків до реальної ситуації, що склалась у процесі виховання дитини. Під час гри учасники виступають у певній ролі, яка допомагає сформувати вміння попереджати конфліктні ситуації у сім'ї, закріпити набуті педагогічні знання та навички, приймати адекватні педагогічні рішення.

Варіативний блок. Враховуючи запити та інтереси батьків, створюються умови для їхньої педагогічної освіти. Особливістю є те, що батьки самостійно вибирають зміст навчання.

Блок самоосвіти забезпечує підвищення рівня педагогічної культури батьків. Батьки самі визначають його зміст на основі пакета діагностики батьківської культури. У своїй педагогічній самоосвіті батьки мають бачити можливість розвитку спілкування і спільної діяльності з дитиною, зробити власну педагогічну позицію більш активною, гнучкою, прогностичною.

У рефлексійному блоці відбиваються результати занять, які можна з'ясувати через спільне оцінювання батьками та педагогами сформованої педагогічної культури.

Для результативного формування педагогічної культури важливим є вибудовування стосунків між батьками та педагогами на партнерських засадах, оскільки саме в партнерстві пробуджується інтерес до самопізнання та самовиховання.

Висновки. Виховний ресурс батьків залежить від рівня їхньої педагогічної культури як одного із складників сімейного устрою життя. Формування педагогічної культури батьків має базуватися на результатах вивчення рівня їхньої готовності до виховання власних дітей, моніторингу якості такого виховання, внесення на його основі коректив у процес виховання. Активне впровадження знань про теорію поколінь у процес освітньої роботи з батьками забезпечить якісно новий рівень комунікації та навчання між педагогами і дітьми, батьками і дітьми, батьками і педагогами. Формування педагогічної культури батьків необхідно проводити через активні форми навчання. Навчання батьків за розробленою програмою чи довгостроковим проектом забезпечить поступове зростання рівня їхньої педагогічної культури, усвідомлення батьківських обов'язків, оптимальний вибір стилю родинного виховання. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в розробці сучасного інструментарію взаємодії школи з батьками учнів.

Література

- Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні: підручник. К.: КНЕУ, 2004. 383 с.
- Волков Б. С., Волкова Н. В. Психологія спілкування в дитячому віці. 3-є вид.. СПб.: Пітер, 2008. 272 с.
- Грицкова Ю. В. Педагогічна культура батьків: зміст і структурні компоненти. *Педагогіка, психологія та методико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2008. № 7. С. 44-46.
- Захаров А. И. Неврозы у детей и психотерапия. СПб.: Союз, 1998. 336 с.
- Леонтьев А. А. Психология общения: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. 5-е изд.. М.: Смысл; Изд. центр «Академия», 2008. 368 с.
- Офіційний сайт ЮНІСЕФ. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/>
- Спиваковская А. С. Психотерапия: игра, детство, семья. М.: Апрель – Пресс; ЭКСМОПресс, 1999. Т. 2. 464 с.
- Хромова О. Виховуємо батьків: методичні рекомендації для роботи з батьками учнів. *Шкільний світ*. 2002. № 7. Вкладка. 16 с.
- Strauss W., Howe N. (1997), *The Fourth Turning: An American Prophecy. What the Cycles of History Tell Us About America's Next Rendezvous with Destiny*. N. Y.: Broadway Books.

Pedagogical culture of parents: challenges and ways of formation

Voronova Svitlana²

Public Institution of Higher Education (PIHE)

“Odessa Academy of Continuing Education of Odesa Regional Council”, Odesa, Ukraine

The article considers the formation of parents' pedagogical culture as an important factor in the development of general secondary education which ensures the quality of educational services. The analysis of the scientific and pedagogical literature, researches of the UNICEF and the National Children's Hotline shows that the issue of forming parents' pedagogical culture gains ground. According to the theory of generations, participants of the educational process belong to different age groups and there is a need to clarify the issue concerning how to establish their joint interaction to ensure the quality of education. Under such conditions, child's parents must be pedagogically literate, be able to organise and implement effective family education, joint activities together with an educational institution to create an atmosphere of trust and mutual respect, where there is no violence or discrimination. The educational resource for parents is directly dependent on the level of their pedagogical culture formation as one of the components of their family life.

Under parents' pedagogical culture, we understand a system of pedagogical knowledge, pedagogical and psychological competence, which are aimed at the upbringing and development of a child. Moral,

² PhD (Pedagogical Sciences), Senior Lecturer at the Public Institution of Higher Education (PIHE) “Odessa Academy of Continuing Education of Odesa Regional Council”

communicative, didactic, physical, aesthetic components; environmental culture and culture of thinking; speech, work, and moves are the components of parents' pedagogical culture which are to be considered. The formation of parents' pedagogical culture can be carried out by motivational, semantic and constructive components and is aimed at parents' awareness of the need for pedagogical knowledge, their readiness to be an active participant in the education and upbringing process of the child.

In the process of forming parents' pedagogical culture, the teacher must constantly improve the skills of positive pedagogical communication, the validity of parents' pedagogical position; introduce active forms of their learning; use the principles of partnership pedagogy and teamwork.

Keywords: *parents' pedagogical culture, theory of generations, head of general secondary education, pedagogy of partnership.*

References

Butenko, N.Yu. (2004). *Komunikativni procesi u navchanni: pidruchnik [Communicative processes in learning: textbook]*. K.: KNUE [in Ukrainian].

Grytskova, Yu.V. (2008). Pedagogichna kultura batkiv: zmist i strukturni komponenti [Pedagogical culture of parents: essence and structural components]. *Pedagogika, psihologiya ta metodiko-biologichni problemi fizichnogo vihovannya i sportu – Pedagogy, psychology, methodological and biological issues of physical education and sports*. 2008. Vols. 7. pp. 44-46 [in Ukrainian].

Khromova, O. (2002). Vihovuyemo batkiv: metodichni rekomendaciyi dlya roboti z batkami uchniv [Educating parents: guidelines for working with parents of students]. *Shkilnij svit – School world*. Vols. 7. Insert. 16 p. [in Ukrainian].

Leontyev, A.A. (2008). *Psihologiya obsheniya: ucheb. posob. dlya stud. vyssh. ucheb. zaved. [Psychology of communication: textbook for students of higher education institutions]*. 5th ed. M.: Smysl; Publishing House "ACADEMIA" [in Russian].

Spivakovskaya, A.S. (1999). *Psihoterapiya: igra, detstvo, semya [Psychotherapy: game, childhood, family]*. M.: April – Press; EXMOPress. Vol. 2 [in Russian].

Strauss, W., & Howe, N. (1997). *The Fourth Turning: An American Prophecy. What the Cycles of History Tell Us About America's Next Rendezvous with Destiny*. N. Y.: Broadway Books [in English].

UNICEF official website. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/>

Volkov, B.S., & Volkova, N.V. (2008). *Psihologiya spilkuvannya v dityachomu vici [Psychology of communication in childhood]*. 3rd ed. St. Petersburg: Peter [in Russian].

Zakharov, A.I. (1998). *Nevrozy u detej i psihoterapiya [Neuroses in children and psychotherapy]*. St. Petersburg: Soyuz [in Russian].

Accepted: August 01, 2020

